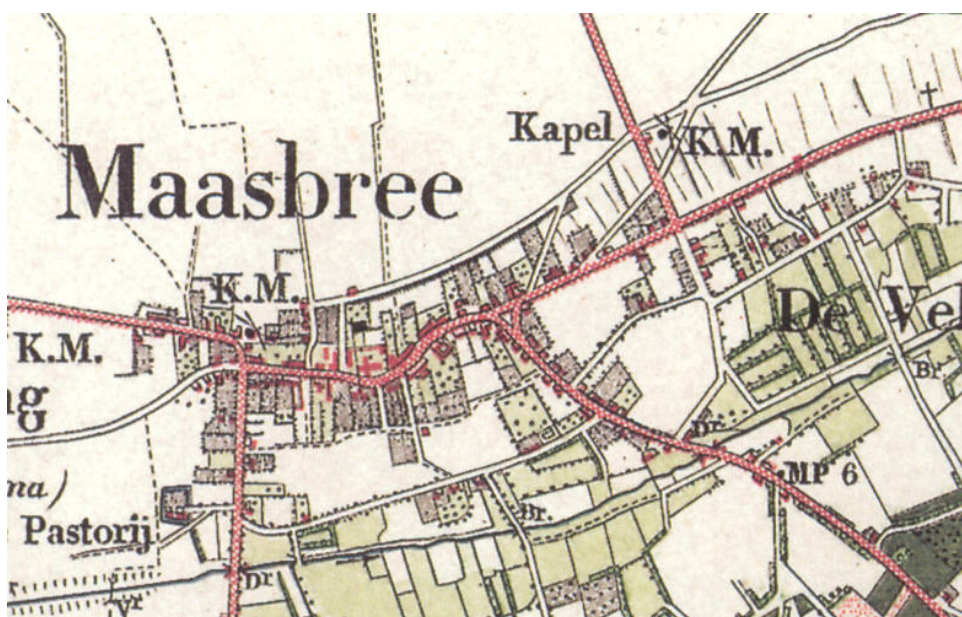

Inventariserend veldonderzoek, deel karterend

Dorpstraat 86 te Maasbree

Opdrachtgever

BRO Tegelen
Venloseweg 2
5931 GT TEGELEN

Toetsing bevoegde overheid
niet ontvangen

Projectnummer

Synthegra Archeologie Rapport P0502725

Autorisatie

Auteur/Redactie:

paraaf

datum

Drs. E. Rondags

12-02-2008

Eindredactie/kwaliteitscontrole:

paraaf

datum

R. Paulussen Bc

14-02-2008

Kenmerk

ERON/UIT/SAW/Synthegra Archeologie
Rapport P0502725

Synthegra bv, Wetering 23, NL-6002 SM WEERT, Postbus is komen te vervallen.
Telefoon +31(0)495 45 79 22, Fax +31(0)495 45 79 29, Internet: www.synthegra.com
Bankrelatie Friesland Bank, nr. 295191155, BTW nr. NL819631288B01, HR 01115557
Vestigingen te Hoorn, Weert en Doetinchem

Project : Inventariserend veldonderzoek, deel karterend, Dorpstraat 86 te Maasbree
Kenmerk : ERON/UIT/SAW/Synthegra Archeologie Rapport P0502725

Colofon

Opdrachtgever: BRO Tegelen, TEGELEN
Project: Dorpstraat 86 te Maasbree
Projectnummer: Synthegra Archeologie Rapport P0502725
Titel: Inventariserend veldonderzoek, deel karterend, Dorpstraat 86 te Maasbree
Datum: Januari-februari 2008
Auteur/Redactie: Drs. E. Rondags (archeoloog)
Met bijdragen van: Drs. S. Diependaal (GIS/AUTOCAD-specialist), drs. D. Hagens (historicus), drs. J.H.F. Leuving (fysisch geograaf)
Eindredactie: R. Paulussen Bc (senior bodemkundige en regio-specialist)
Druk: Synthegra bv, Weert
ISSN: 1874-9771

Synthegra bv

Telefoon +31(0)495 45 79 22, Fax +31(0)495 45 79 29, Internet: www.synthegra.com
Bankrelatie Friesland Bank, nr. 295191155, BTW nr. NL819631288B01, HR 01115557

© Synthegra bv

De rechten van intellectueel eigendom verblijven te allen tijde bij Synthegra bv.

Project : Inventariserend veldonderzoek, deel karterend, Dorpstraat 86 te Maasbree
Kenmerk : ERON/UIT/SAW/Synthegra Archeologie Rapport P0502725

INHOUD

1	Inleiding, onderzoekskader en objectgegevens	4
1.1	Inleiding en onderzoekskader	4
1.2	Onderzoeksdoel en –vraagstellingen	5
1.3	Administratieve gegevens	6
2	Onderzoeksmethodiek	7
2.1	Bureauonderzoek	7
2.2	Inventariserend Veldonderzoek, karterende fase	7
3	Landschapsgenese	9
3.1	Geologische en geomorfologische ontwikkeling	9
3.2	Bodem	11
4	Bewoningsgeschiedenis van het plangebied	12
4.1	Beknopt historisch overzicht	12
4.2	Archeologische vondsten	12
4.3	De onderzoekslocatie op historisch kaartmateriaal	14
4.4	De huidige en toekomstige situatie	15
5	Het archeologisch verwachtingsmodel	16
6	Resultaten van het veldwerk	17
7	Conclusie	18
8	Aanbeveling	19
	Gebruikte literatuur	20
	Bijlagen:	
	1 - Detailkaart van het plangebied met boorpunten	
	2 - Boorstaten	
	3 - Combinatiekaart IKAW, AMK en ARCHIS-waarnemingen	
	4 - Geologische/archeologische perioden en lijst met gebruikte afkortingen	

Afbeelding voorblad: Maasbree ca. 1905. Uitsnede van de Historische Topografische Atlas van Limburg..

1 Inleiding, onderzoekskader en objectgegevens

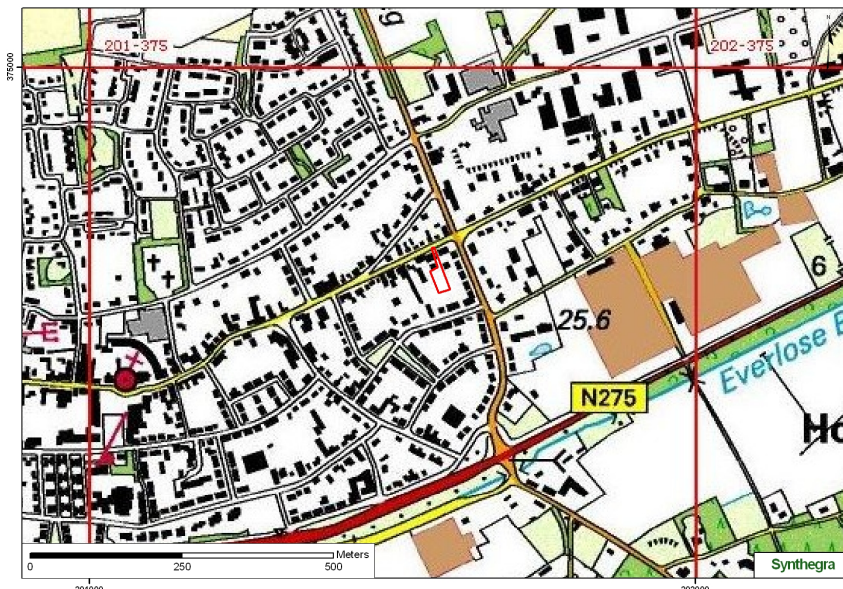
1.1 Inleiding en onderzoekskader

In de periode januari-februari 2008 werd in opdracht van BRO Tegelen een bureauonderzoek en een karterend inventariserend veldonderzoek uitgevoerd aan de Dorpstraat 86 te Maasbree, gemeente Maasbree (Limburg). Het perceel staat kadastraal bekend onder gemeente Maasbree, sectie K, perceelnr. 524. Het totaal te onderzoeken terrein heeft een oppervlakte van ca. 1.000 m².

Het plangebied was tot kort in gebruik als achtererf en opslagplaats van een hoveniersbedrijf en was daardoor grotendeels verhard. Binnen het plangebied worden in de toekomst 4 starterswoningen gebouwd. De verstoringsdiepte is bij het schrijven van dit rapport nog onbekend.

Een archeologisch onderzoek is binnen het plangebied noodzakelijk vanwege de ligging deels in en net buiten de historische kern van Maasbree, een monument van hoge archeologische verwachting (ARCHIS monumentennr. 16.551).

Het geplande grondverzet kan een bedreiging vormen voor de mogelijk aanwezige archeologische resten binnen het plangebied. Ondermeer op basis van het POL (Provinciaal Omgevingsplan Limburg), dient een inventarisatie van de archeologische waarden in het gebied te worden gemaakt. Het bevoegd gezag, de gemeente Maasbree, zal de resultaten van het onderzoek toetsen.

Afbeelding 1: Topografische kaart met het plangebied in het rode kader.

1.2 Onderzoeksdoel en –vraagstellingen

Het doel van het bureauonderzoek is het verwerven van informatie, aan de hand van bestaande bronnen, over bekende of verwachte archeologische waarden, binnen een omschreven gebied. Dit omvat de aan- of afwezigheid, het karakter en de omvang, de datering, de gaafheid, de conservering en de relatieve kwaliteit van de archeologische waarden. Aan de hand van de analyse van de verzamelde informatie wordt een gespecificeerd verwachtingsmodel opgesteld.

Het doel van het inventariserend veldonderzoek is het toetsen en aanvullen van dit verwachtingsmodel. Het doel van het karterend inventariserend veldonderzoek (IVO-kartering) is het systematisch onderzoeken van het plangebied om eventueel aanwezige archeologische resten in kaart te brengen.

Het onderzoek is uitgevoerd conform de richtlijnen zoals opgesteld in de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA, 2006, versie 3.1).

De volgende vragen zullen zoveel mogelijk beantwoord worden door het karterend onderzoek:

- Wat is de sedimentaire –en bodemopbouw ter plaatse van het plangebied?
- Is er nog een intact bodemprofiel aanwezig?
- Op welke diepte bevinden zich archeologisch relevante lagen?
- Zijn archeologische indicatoren of resten aangetroffen?
- Op welke diepte bevinden zich eventueel aanwezige archeologische resten?

Indien er vindplaatsen zijn aangetroffen:

- Wat kan al gezegd worden over de kenmerken van de archeologische resten (periode / datering / complextype)?
- Wat is voor zover reeds duidelijk de kwaliteit (gaafheid, conservering) van de archeologische resten?

Project : Inventariserend veldonderzoek, deel karterend, Dorpstraat 86 te Maasbree
Kenmerk : ERON/UIT/SAW/Synthegra Archeologie Rapport P0502725

1.3 Administratieve gegevens

Toponiem : Dorpstraat 86
Plaats : Maasbree
Gemeente : Maasbree
Provincie : Limburg
Projectnummer : Synthegra Archeologie Rapport P0502725
Bevoegd gezag : Gemeente Maasbree
Opdrachtgever : BRO Tegelen
Uitvoerende instantie : Synthegra bv
Datum uitvoering : 07-02-2008
CIS-code : 26.295
Datum onderzoeksmelding : 10-01-2008
Uitvoerders veldwerk : drs. T. Deville en drs. E. Rondags
Kaartblad : 58E
Oppervlakte : ca. 1.000 m²
Perceelnummer(s) : K 524
Grond eigenaar / beheerder : Onbekend
Hoogteligging : ca. 26 m +NAP
Grondgebruik : Braakliggend, voormalig hoveniersbedrijf
Geologie : Formatie van Boxtel
Geomorfologie : Droog dal (binnen bebouwde kom)
Bodem : Zwarte enkeerdgrond
Beheer en plaats van documentatie en vondsten : Koninklijke Bibliotheek, Bibliotheek RACM, Archief Synthegra Doetinchem, Provinciaal Depot voor Bodemvondsten te Maastricht

Het plangebied wordt omsloten door de volgende 4 coördinaten:

x1:201562,59 y1:374627,25
x1:201562,59 y2:374702,27
x2:201595,27 y2:374702,27
x2:201595,27 y1:374627,25

2 Onderzoeksmethodiek

2.1 Bureauonderzoek

Bij het bureauonderzoek worden alle bekende gegevens verzameld die relevant zijn om een gebiedsspecifieke archeologische verwachting op te stellen voor het plangebied. Dit wordt in eerste instantie gedaan door het raadplegen van voor de archeologie relevante (schriftelijke) bronnen. Dit betreft met name gegevens over bekende archeologische vindplaatsen in en rond het plangebied. Dit wordt aangevuld met een historisch onderzoek, waarbij informatie over vroeger grondgebruik wordt verkregen door o.a. de analyse van historische kaarten.

Voor het bepalen of, waar en uit welke periode archeologische resten verwacht kunnen worden, worden tevens gegevens over de landschapsgenese verzameld.

- ANWB Topografische Atlas van Limburg, schaal 1:25.000
- Geologische Overzichtskaart van Nederland, schaal 1:600.000, beschikbaar op www.dinoloket.nl
- Geomorfologische kaart van Nederland, schaal 1: 50.000, beschikbaar via ARCHIS II
- Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000, blad 58 Oost, Roermond, beschikbaar via ARCHIS II

Tenslotte werd nagegaan of er binnen het plangebied reeds archeologische waarden bekend zijn. Hiervoor werd het centrale informatiesysteem (ARCHIS, CMA/CAA), de Archeologische Monumentenkaart (AMK), de Cultuurhistorische Waardenkaart van de provincie Limburg en andere relevante archeologische bronnen en kaarten geraadpleegd.

Voor het historisch onderzoek zijn de volgende instanties en databanken geraadpleegd:

- ARCHIS II
- Cultuurhistorische Waardenkaart van de provincie Limburg

Het volgende historisch-kartografisch materiaal is voor het onderzoek bestudeerd:

- Kadastrale minuutplan uit begin 19^e eeuw
- Grote Historische Atlas van Zuid-Nederland, schaal 1:50.000, ca. 1838-1857
- Grote Historische Topografische Atlas van Limburg, schaal 1:25.000, ca. 1905

2.2 Inventariserend Veldonderzoek, karterende fase

Op basis van het bureauonderzoek is een gebiedsspecifieke archeologische verwachting opgesteld. Het bureauonderzoek toonde aan dat de archeologische verwachting op vindplaatsen binnen het plangebied over het algemeen laag is. Door de ligging van het plangebied in de historische dorpskern van Maasbree, kunnen bewoningsresten vanaf de late middeleeuwen niet uitgesloten worden.

Aangezien het plangebied slechts een oppervlakte heeft van ca. 1.000 m², dient er conform de geldende richtlijnen (Leidraad karterend boren, SIKB¹) het minimumaantal van 4 boringen uitgevoerd te worden binnen het plangebied. Dit maakt het booronderzoek karterend voor vindplaatsen vanaf het laat-paleolithicum. Voor zover de terreinomstandigheden (bebouwing, verhardingen, begroeiing etc.) dit toelaten, zullen de boringen worden verricht in een gelijkmatig grid.

De boringen zullen worden verricht met een Edelmanboor (diameter 15 cm) en doorgezet worden tot minimaal 25 cm in de C-horizont. De boringen worden beschreven conform de norm NEN5104. Door middel van het

¹ Tol e.a. 2006.

Project : Inventariserend veldonderzoek, deel karterend, Dorpstraat 86 te Maasbree
Kenmerk : ERON/UIT/SAW/Synthegra Archeologie Rapport P0502725

snijden en verbrokkelen van het opgeboorde sediment, wordt de aanwezigheid van eventuele archeologische resten onderzocht.

De boringen worden ingemeten met behulp van een meetlint. Indien relevant, wordt de maaiveldhoogte ter plaatse van de boringen vastgesteld met behulp van een waterpasinstrument, of indien dit niet mogelijk is, met behulp van kaartmateriaal.

3 Landschapsgenese

Er bestaat een sterke relatie tussen de ontstaansgeschiedenis van het landschap en de archeologische verwachting van een gebied. Daarom is het belangrijk om de genese van een landschap goed te bestuderen. De geologische ontwikkeling ligt ten grondslag aan de geomorfologie en bodem. In dit hoofdstuk wordt nader ingegaan op de landschapsgenese op de onderzoekslocatie. Voor de geologische beschrijving is gebruik gemaakt van de lithostratigrafische indeling van de ondiepe ondergrond.²

Voor een overzicht van de geologische perioden, zie bijlage 4.

3.1 Geologische en geomorfologische ontwikkeling

Het plangebied ligt in het zuidelijk zandgebied, waar vooral de laatste ijstijd, het Weichselien (circa 115.000 – 10.000 C14-jaren geleden) van belang is geweest voor de vorming van het huidige landschapsbeeld. In deze periode breidde het landijs zich sterk uit, maar bereikte Nederland niet. Het klimaat werd steeds kouder en droger bij een dalende zeespiegel.³ Op de geologische overzichtskaart van Nederland staat aangegeven dat in deze regio afzettingen van de Formatie van Boxtel aan de oppervlak liggen.⁴ Tijdens het Pleniglaciaal (circa 73.000 – 13.000 C14-jaren geleden) was de bodem permanent bevroren. Tijdens perioden van dooi werd door sneeuwmelt- en regenwater veel sediment verspoeld en werden dalen gevormd, die ook nu nog zichtbaar zijn in het landschap. De afzettingen, die in deze periode zijn gevormd, zijn zogenaamde fluvioperiglaciale afzettingen, die tot de Formatie van Boxtel worden gerekend.⁵ Deze afzettingen bestaan onder andere uit lokale beekafzettingen (fijn en grof zand, soms met grind, leemlagen en plantenresten). Deze afzettingen zijn in het plangebied in de ondergrond aanwezig.

In de meest koude en droge perioden van het Weichselien, met name in het Pleniglaciaal en het Laat-Glaciaal (circa 13.000 – 10.000 C14-jaren geleden), was de vegetatie vrijwel verdwenen, waardoor op grote schaal verstuiwing kon optreden⁶, waarbij er dekzand over de fluvioperiglaciale afzettingen is afgezet. Dit dekzand wordt gerekend tot het Laagpakket van Wierden van de Formatie van Boxtel. Het reliëf van de dekzanden wordt gekenmerkt door vlakke, afvoerloze depressies en dekzandkopjes, afgewisseld met langgerekte ruggen. Het oudere reliëf van de fluvioperiglaciale afzettingen is door het Laagpakket van Wierden versluierd, maar is zoals al werd vermeld in grote lijnen plaatselijk nog wel te zien.

Op de geomorfologische kaart van Nederland 1:50.000 (afbeelding 2) is het plangebied niet gekarteerd, omdat het binnen de bebouwde kom van Maasbree ligt. Op basis van extrapolatie van de begrenzing op de geomorfologische kaart wordt verwacht dat het plangebied gelegen is in een dalvormige laagte, al dan niet bedekt met een laag dekzand of löss 2R3). Dit dal heeft een zuidwest – noordoost oriëntatie. Op basis van de geologisch overzichtskaart van Nederland wordt er wel een laag dekzand op de fluvioperiglaciale afzettingen verwacht. Ten noordwesten van dit dal ligt een dekzandrug (4K14) met dezelfde oriëntatie.

² De Mulder et al. 2003 en via www.nitg.tno.nl: Dinoloket, Standaarden, Lithostratigrafische Nomenclator van de ondiepe ondergrond

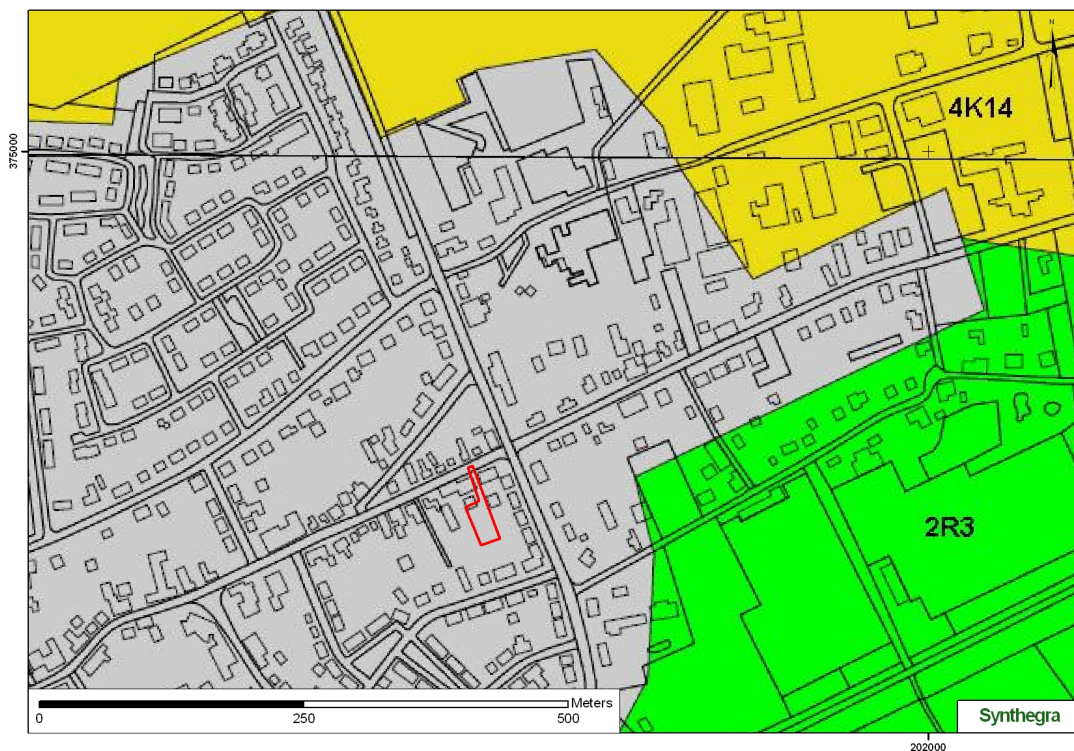
³ Berendsen 2004, 183

⁴ Kaart beschikbaar op www.dinoloket.nl

⁵ Ibidem, 189

⁶ Ibidem, 190

Project : Inventariserend veldonderzoek, deel karterend, Dorpstraat 86 te Maasbree
Kenmerk : ERON/UIT/SAW/Synthegra Archeologie Rapport P0502725

2R3 : dalvormige laagte met of zonder bedekking met dekzand of löss
4K14 : dekzandrug al dan niet met oud-boulanddek
B : bebouwd

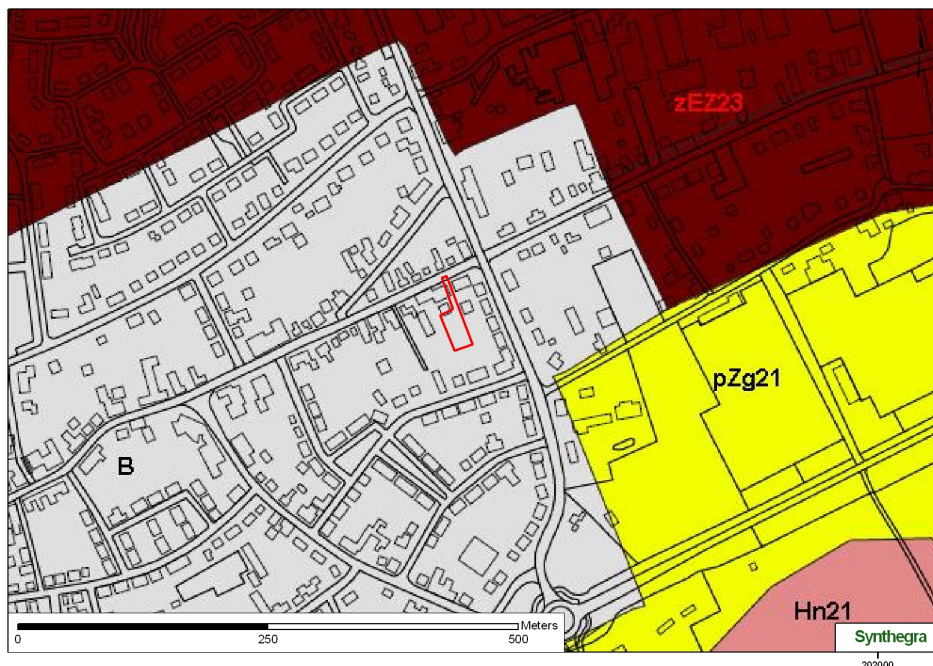
Afbeelding 2: uitsnede uit de geomorfologische kaart van Nederland 1:50.000. Het plangebied is aangegeven met het rode kader.⁷

⁷ www.archis2.archis.nl

3.2 Bodem

Op de bodemkaart van Nederland 1:50.000 (afbeelding 3) is het plangebied niet gekarteerd, omdat het binnen de bebouwde kom van Maasbree ligt. In de omgeving van het plangebied komen zwarte enkeerdgronden, beekerdgronden en veldpodzolgronden voor. Op basis van extrapolatie van de begrenzingen op de bodemkaart worden binnen het plangebied zwarte enkeerdgronden (zEZ23) verwacht.

Deze bodems hebben een plaggendek dat is ontstaan, doordat rond 1500 op grote schaal het systeem van potstalbemesting werd toegepast.⁸ Plaggen werden met mest van het vee vermengd en op de akkers uitgespreid om de bodem vruchtbaarder te maken. In de loop der tijd is hierdoor een plaggendek op de oorspronkelijke bodem ontstaan. Het plaggendek is meestal 50 tot 120 cm dik. De zwarte kleur van het plaggendek geeft aan dat er waarschijnlijk heideplaggen zijn gebruikt in het mestmengsel. De bouwvoor van de enkeerdgronden is 25-30 cm dik. Hieronder is het plaggendek lichter van kleur. Soms is hieronder de bovengrond van het oorspronkelijke bodemprofiel te onderscheiden. Dit oorspronkelijke bodemtype lijkt op basis van het kaartbeeld een beekerdgrond te zijn. Dit bodemtype heeft ook een donkere bovengrond, alleen is deze niet door mensen opgebracht, maar op natuurlijke wijze ontstaan. Beekerdgronden ontwikkelen zich doorgaans op relatief laag gelegen terrein, dat daardoor ook relatief nat is. De humeuze bovengrond ontstaat doordat de aanvoer van dood plantenmateriaal groter is dan de afbraak ervan, waardoor ophoping van dit materiaal plaatsvindt. Onder de humeuze bovengrond wordt het bodemprofiel van een beekerdgrond gekenmerkt door de aanwezigheid van roest en plantenresten.

zEZ23 : zwarte enkeerdgronden

pZg21 : beekerdgronden

Hn21 : veldpodzolgronden

Afbeelding 3: uitsnede uit de bodemkaart van Nederland 1:50.000. Het plangebied is aangegeven met het rode kader.⁹

⁸ Spek 2004

⁹ www.archis2.archis.nl

4 Bewoningsgeschiedenis van het plangebied

4.1 Beknopt historisch overzicht

Het dorp Maasbree is ontstaan op of aan de rand van een dekzandrug. Vermoedelijk gaat de oorsprong van het dorp terug tot de vroege middeleeuwen, al zijn hierover geen gegevens in schriftelijke bronnen voorhanden.¹⁰ Het dorp is ontstaan als een kransvelddorp. Dit wil zeggen dat het dorp de structuur had van een uitgestrekt en langwerpig veld met aan de noord- en de zuidzijde van dit veld meerdere boerderijen. De zuidzijde wordt gevormd door het huidige dorp Maasbree (Dorpstraat) en het gehucht Rooth, de jongere noordzijde door de gehuchten Korte en Lange Heide. Deze situatie is tot in de 19^e eeuw te herkennen.¹¹

De eerste schriftelijke vermelding van Maasbree vinden we in een akte uit het jaar 1240, waar sprake is van de nederzetting Bree. Hier had Diederik, Heer van Altena bezittingen die hij schonk aan een klooster in Nunhem. Uit de akte komt ook naar voren dat er al een kerk in het dorp stond. In de 14e eeuw was Bree in handen van het geslacht Van Bree die vermoedelijk ook het Huis Bree lieten bouwen.¹² Het latere voorvoegsel Maas heeft geen betrekking op de ligging aan de Maas, maar aan de ligging in het Maasgebied. In 1407 was er al een schepenbank van Maasbree die de bestuurlijke taken uitvoerde. Een schout stond aan het hoofd hiervan, en deze was benoemd door de hertog van Gelre die Bree als heerlijkheid in zijn bezit had. Deze heerlijke rechten bleven bestaan tot de komst van de Fransen eind 18e eeuw. Via de Spaanse koning kwamen de heerlijke rechten en het Huis Bree in 1673 in het bezit van de Heer van Arcen.¹³

Het riddermatige Huis Bree of Huis Aersen lag ten oosten van het dorp in het buurtschap De Rooth, een boshoevennederzetting in het dal van de Roothbeek.¹⁴ Het lag op de plaats waar nu boerderij De Plaats ligt. De eerste vermelding van Huis Bree stamt uit 1431 toen de hertog van Gelre deze aan Willem Brant die Roever in leengoed gaf.¹⁵ Tot in de 20^e eeuw werd het dorpsgezicht van Maasbree bepaald door bebouwing die aan de Dorpstraat was geconcentreerd. Na de Tweede Wereldoorlog breidde Maasbree in met name in het noorden en zuiden uit.

4.2 Archeologische vondsten

Er geldt volgens de Indicatieve Kaart voor Archeologische Waarden (IKAW) en de Cultuurhistorische Waardenkaart van de provincie Limburg een onbekende archeologische verwachting voor het plangebied, aangezien het zich binnen bebouwd en zodoende niet gekarteerd gebied bevindt (bijlage 3).

Het noordelijke deel van het plangebied ligt binnen een monument van hoge archeologische waarde (monumentnr. 16.551). Het betreft de historische kern van Maasbree, waarvan de begrenzingen van het monument zijn bepaald aan de hand van de historische kaarten uit de 19^e en vroeg 20^e eeuw. Er kunnen dus bewoningsresten worden aangetroffen, gerelateerd aan de bewoningsgeschiedenis van Maasbree vanaf in elk geval de 13^e eeuw. Omdat de oorsprong van Maasbree mogelijk teruggaat tot de vroege middeleeuwen, kunnen oudere sporen ook in deze oude dorpskern verwacht worden.

Binnen of in de directe omgeving van het plangebied zijn geen vindplaatsen of waarnemingen bekend. In de omgeving werden enkele archeologische booronderzoeken uitgevoerd, zoals aan de Broekstraat, circa 375 meter zuidwestelijk, en op een locatie op circa 400 meter zuidoostelijk van het huidige plangebied. Voor beide

¹⁰ Renes 1999, 238.

¹¹ Renes 1999, 233.

¹² Hupperetz e.a. 2005, 160.

¹³ <http://www.limburgsmuseum.nl>

¹⁴ Renes 1999, 214.

¹⁵ Flokstra 2005, 139.

Project : Inventariserend veldonderzoek, deel karterend, Dorpstraat 86 te Maasbree
Kenmerk : ERON/UIT/SAW/Synthegra Archeologie Rapport P0502725

locaties werden geen vervolgacties aanbevolen aangezien het bodemprofiel verstoord was en/of er geen archeologische indicatoren werden aangetroffen (resp. ARCHIS waarnemingsnrs. 16.735 en 25.250).

In 2005 werd door RAAP op circa 500 meter ten noorden van het plangebied een proefsleuvenonderzoek en een opgraving uitgevoerd (onderzoeksmeldingen 9.240 en 13.648). Er werd een afslag uit de periode laat-paleolithicum - ijzertijd aangetroffen, evenals een groot aantal resten uit de ijzertijd zoals ijzeroer, natuursteen, aardewerk en een maalsteen. Daarnaast trof men ook laatmiddeleeuwse scherven aan (ARCHIS waarnemingsnr. 403.354). Op een omvangrijk terrein, afgedekt met een dik esdek, werd in 2000 door RAAP in een oude akkerlaag meerdere bewoningssporen aangetroffen uit met name de ijzertijd, Romeinse tijd en uit zowel de vroege als de late middeleeuwen (o.m. ARCHIS waarnemingsnrs. 403.505, 403.509, 403.525, 403.545 en 403.551).

In de jaren dertig van de vorige eeuw vond men op circa 850 meter ten zuidwesten van het plangebied resten van een heuvel met meerdere resten vroegmiddeleeuws aardewerk (ARCHIS waarnemingsnrs. 27.503 en 27.550).

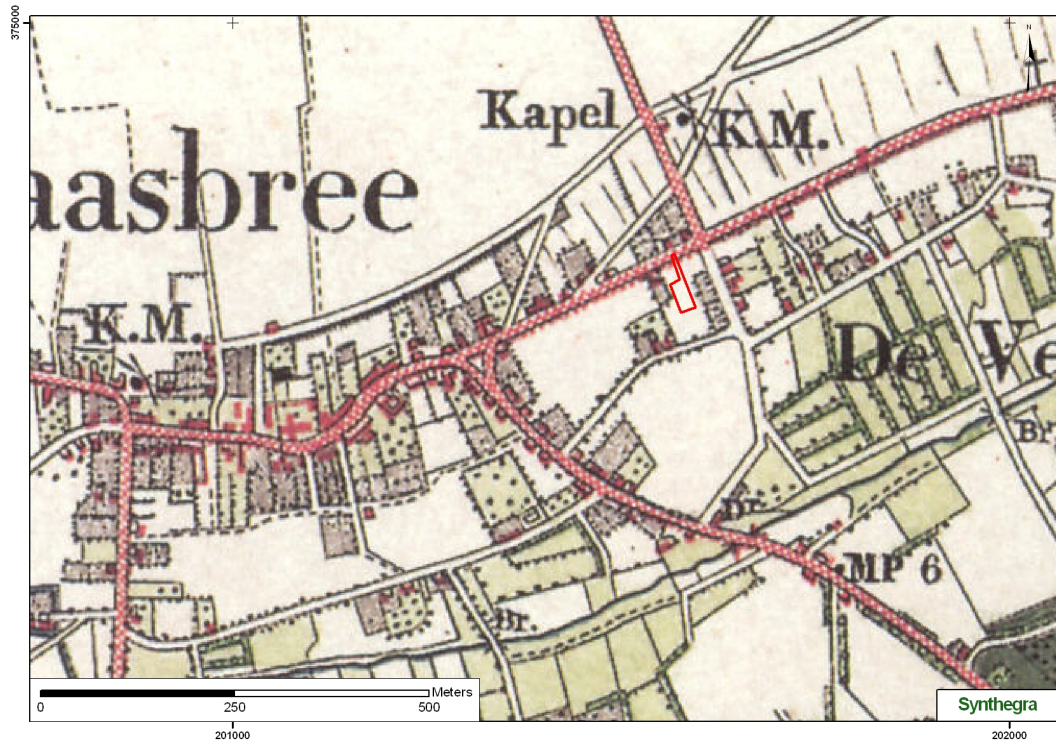
4.3 De onderzoekslocatie op historisch kaartmateriaal

In het kader van het bureauonderzoek is ook historisch kaartmateriaal bestudeerd. Op beide kaarten uit circa 1838-1857 (afbeelding 4) en uit 1897 (afbeelding 5) is te zien dat het plangebied binnen de historische dorpskern van Maasbree ligt. Op beide kaarten is te zien dat het plangebied onbebouwd is en bestaat uit bouwland. Met name op de situatie uit 1897 is te zien dat er aan de Dorpstraat, welke een van de centrale straten binnen de dorpskern vormt, meerdere huizen staan. Ook direct ten noorden, westen en oosten van het plangebied is bebouwing weergegeven. Aan zowel de west- als de oostzijde wordt het plangebied begrensd door een erf of tuin behorende tot deze bebouwing. Ook de nabij gelegen Sevenumseweg (noordoostelijk van het plangebied) en de Spilstraat (ten zuiden van het plangebied) zijn aangegeven. Op de kaart uit 1897 is duidelijk te zien dat het gebied ten noorden van de centrale Dorpstraat oploopt. Vermoedelijk is hier de rand van de dekzandrug aangegeven die op de geomorfologische kaart ten noorden van het plangebied te zien is. Dit bevestigt het vermoeden dat het plangebied binnen de dalvormige laagte is gelegen.

Afbeelding 4: Het plangebied en omgeving in circa 1838-1857¹⁶, aangegeven in het rode kader.

¹⁶ Grote Historische Atlas van Nederland, 4. Zuid-Nederland, 1838-1857, blad 104.

Afbeelding 5: Het plangebied in 1897¹⁷, aangegeven in het rode kader.

4.4 De huidige en toekomstige situatie

Het plangebied was tot kort in gebruik als achtererf en opslagplaats van een hoveniersbedrijf en was daardoor grotendeels verhard. De tegelverharding werd over het grootste deel van het plangebied onlangs verwijderd; op uitzondering van de oprit langs het woonhuis. Binnen het plangebied worden in de toekomst 4 starterswoningen gebouwd. De verstoringsdiepte is bij het schrijven van dit rapport nog onbekend.

¹⁷ Grote Historische Topografische Atlas van Limburg, 1905, blad 712.

5 Het archeologisch verwachtingsmodel

Conform de richtlijnen van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA 3.1) is een bureauonderzoek uitgevoerd. Op basis van de resultaten van het bureauonderzoek is voor het plangebied een verwachtingsmodel opgesteld. Hierbij zijn ook de IKAW en de Cultuurhistorische Waardenkaart van de provincie Limburg gebruikt, maar deze kaarten zijn indicatief en zullen voor het opstellen van een verwachtingsmodel genuanceerd en gepreciseerd worden, aangezien er niet uit blijkt uit wat de aard en ouderdom is van de te verwachten archeologische resten. De archeologische verwachting in dit bureauonderzoek is tot stand gekomen door een integrale benadering, die uit een synthese van de landschappelijke, archeologische en historische gegevens bestaat.

De archeologische verwachting is binnen het plangebied op de IKAW en de Cultuurhistorische Waardenkaart van Limburg niet gekarteerd wegens de ligging in de bebouwde kom van Maasbree. De omgeving van het plangebied kent een hoge (noorden) en lage (zuiden) verwachting. De lage verwachting hangt samen met de aanwezige Everlose Beek, die zich in de dalvormige laagte heeft ingesneden. De hoge verwachting hangt samen met het voorkomen van zwarte enkeerdgronden en de situering op een dekzandrug. Enkeerdgronden worden gekenmerkt door een bovenlaag (plaggendek of esdek) die dikker is dan 50 cm, zodat onderliggende archeologische resten en sporen beschermd worden tegen negatieve invloeden van buitenaf, zoals het ploegen met een moderne landbouwmachine. De kans om nog archeologische resten *in situ* aan te treffen, is dan ook hoog. Anderzijds zorgt deze afscherming ervoor dat vindplaatsen moeilijker op te sporen zijn, aangezien ze door hun dikke bovenlaag verborgen blijven in het landschap. Vaak wordt er onder een plaggendek nog een intact bodemprofiel aangetroffen, in dit geval vermoedelijk een beekerdgrond.

Het plangebied is vermoedelijk gelegen in een dalvormige laagte. Ten noorden van het plangebied komt een dekzandrug voor. Dekzandruggen hebben wegens hun hogere en daardoor drogere ligging een hoge archeologische verwachting op nederzettingsresten uit alle periodes, laagtes daarentegen niet. Dit bevestigen de vondsten in de omgeving. Op deze dekzandrug zijn vooral nederzettingsresten uit de ijzertijd en late middeleeuwen aangetroffen. De bodem is binnen het plangebied waarschijnlijk te nat waardoor de archeologische trefkans op nederzettingsresten en begraafplaatsen teruggebracht kan worden naar laag. Vanwege de ligging in de historische dorpskern van Maasbree, worden nederzettingsresten vanaf de late middeleeuwen niet uitgesloten.

De verwachting voor *off-site* activiteiten van nederzettingen, meer bepaald dumps of afvalkuilen, kan echter wel als middelhoog beschouwd worden. De mens heeft namelijk in het verleden vaak de neiging gehad om allerlei laagtes in het landschap op te vullen. Omdat zulke sporen materiaalrijk en relatief omvangrijk zijn, kan men deze middels een karterend inventariserend booronderzoek opsporen.

6 Resultaten van het veldwerk

Het veldwerk werd uitgevoerd op donderdag 7 februari 2008 door drs. E. Rondags en drs. T. Deville. Het vooropgestelde Plan van Aanpak (zie 2.2) kon worden uitgevoerd. De boringen werden in een verspringend grid uitgezet en tevens zo gelijkmatig mogelijk verspreid (bijlage 1). Boringen 1, 2 en 3 waren tot recentelijk bedekt met een tegelverharding, boring 4 werd geplaatst in een voormalige tuin. De beschrijving van de boorstaten zijn terug te vinden in bijlage 2.

Binnen het plangebied werden zwarte enkeerdgronden verwacht. Deze worden getypeerd door een minimaal 50 cm dikke opgebrachte cultuurlaag of esdek (A-horizont of beter Aan-horizont). Een enkeerdgrond als dusdanig werd aangetroffen in boringen 3 en 4, waar de dikte van de cultuurlaag respectievelijk 55 en 90 cm bedroeg. In boring 2 was de A-horizont niet dik genoeg om deze te classificeren als enkeerdgrond. Net zoals in boring 3 was hier nog een dunne ophooglaag aanwezig ter stabilisatie van de voormalige tegelverharding. Vermoedelijk werd hier een deel van de toplaag afgegraven waardoor in boring 2 oorspronkelijk de A-horizont dikker was. Het donkergrijze esdek bestaat uit matig fijn siltig zand.

In boring 1 werd geen enkel restant meer aangetroffen van een enkeerdgrond of zelfs een A-horizont. De bodem is hier 70 cm opgehoogd. Daaronder bevond zich nog een geroerde laag naar de C-horizont.

Onder het esdek werden beekerdgronden verwacht. Restanten daarvan werden aangetroffen aangezien de versterking tot in de C-horizont reikte. Tussen de A-horizont en de C-horizont bevond zich in elke boring een geroerde overgangslaag die zowel materiaal uit de bovenliggende als uit de onderliggende laag bevatte (A/C-profiel). De bodem is verstoord tot op een diepte van 80 tot 110 cm beneden maaiveld.

De C-horizont vertoonde roestvlekken (boring 1) die typisch zijn voor beekerdgronden. De bodem is binnen het plangebied gevormd in periglaciale afzettingen (Formatie van Boxtel). In boringen 1 en 2 werden in de C-horizont fijne grindjes en humusinsluitels (donkergrijs gevlekt) aangetroffen. De textuur varieerde van zeer fijn (boring 1) tot matig grof (boring 2). Boringen 3 en 4 bestonden uit beter gesorteerd matig fijn zand. Mogelijk gaat het hier om dekzand (Formatie van Boxtel, Laagpakket van Wierden). De aanwezigheid van periglaciale afzettingen bevestigen nogmaals dat het plangebied in een dalvormige laagte is gelegen.

In het plangebied werden geen archeologische indicatoren aangetroffen. Wél werden in de A-horizont recente sporen baksteen (boringen 2 en 4), resten van een ijzeren nagel (boring 4; op een diepte van ca. 70 cm beneden maaiveld) en kolengruis (boring 2) aangetroffen. In boring 3 werden in de geroerde overgangslaag van de A- naar de C-horizont stukjes recent baksteen aangetroffen die daar terecht zijn gekomen door bioturbatie.

7 Conclusie

Uit het bureauonderzoek bleek dat de archeologische verwachting door de relatief lage en vochtige ligging binnen het plangebied over het algemeen laag was. Omdat het plangebied gelegen is binnen de historische kern van Maasbree, kunnen nederzettingsresten vanaf de late middeleeuwen niet uitgesloten worden. Ook offsite-fenomenen van hoger gelegen nederzettingen zijn niet geheel uit te sluiten.

Het veldwerk toonde aan dat de archeologische verwachting in zijn geheel kan teruggebracht worden naar laag. Het veldwerk bevestigde de lage ligging in een laagte. Bovendien is de bodem binnen heel het plangebied tot in de C-horizont verstoord en werden geen archeologische indicatoren aangetroffen.

De onderzoeksvragen, gesteld in de inleiding, kunnen nu beantwoord worden:

- ***Wat is de sedimentaire –en bodemopbouw ter plaatse van het plangebied?***
In boringen 2, 3 en 4 werden (restanten van) zwarte enkeerdgronden aangetroffen. Daaronder bevonden zich restanten van een beekeerdgrond. De C-horizont bestaat in boringen 1 en 2 uit fluvioperiglaciale afzettingen (Formatie van Boxtel), in boringen 3 en 4 zijn deze mogelijk bedekt met dekzand (Laagpakket van Wierden van de Formatie van Boxtel). Boringen 1, 2 en 3 zijn recent opgehoogd (stabilisatie voor tegelverharding).
- ***Is er nog een intact bodemprofiel aanwezig?***
De bodem is in alle boringen verstoord tot in de C-horizont. De bodem is verstoord tot op een diepte van 80 tot 110 cm beneden maaiveld.
- ***Op welke diepte bevinden zich archeologisch relevante lagen?***
In het esdek konden sporen en resten uit de late middeleeuwen en nieuwe tijd verwacht worden. Net onder het esdek en de verstoring kunnen oudere sporen *in situ* verwacht worden (vanaf een diepte van ca. 80 - 110 cm). De bodem is echter té diep geroerd om nog goed geconserveerde resten aan te treffen.
- ***Zijn archeologische indicatoren of resten aangetroffen?***
In het plangebied werden geen archeologische indicatoren aangetroffen. Wél werden recente antropogene insluitsels in de A-horizont en geroerde laag aangetroffen zoals recent baksteen, resten van een ijzeren nagel en kolengruis.
- ***Op welke diepte bevinden zich eventueel aanwezige archeologische resten?***
Archeologische resten worden niet meer verwacht binnen het plangebied wegens de lage archeologische verwachting, de diepe verstoring van de bodem en het uitblijven van archeologische indicatoren.

Indien er vindplaatsen zijn aangetroffen:

- ***Wat kan al gezegd worden over de kenmerken van de archeologische resten (periode / datering / complextype)?***
Niet van toepassing.
- ***Wat is voor zover reeds duidelijk de kwaliteit (gaafheid, conservering) van de archeologische resten?***
Niet van toepassing.

8 Aanbeveling

Op basis van het bureauonderzoek en karterend inventariserend veldonderzoek wordt vervolgonderzoek niet noodzakelijk geacht voor het plangebied.

Het veldwerk toonde aan dat de archeologische verwachting in zijn geheel kan teruggebracht worden naar laag. Het veldwerk bevestigde de lage ligging in een laagte. Bovendien is de bodem binnen heel het plangebied tot in de C-horizont verstoord en werden er geen archeologische indicatoren aangetroffen.

De resultaten en de aanbevelingen van het onderzoek zullen getoetst worden door het bevoegd gezag, de gemeente Maasbree. Het definitieve besluit met betrekking tot vervolgonderzoek, zal op basis van het uitgebrachte advies, genomen worden door het bevoegd gezag.

Indien het bevoegd gezag beslist dat vervolgonderzoek niet noodzakelijk is en er worden bij de uitvoering van de sloop of graafwerkzaamheden toch archeologische resten of sporen aangetroffen, dient dit conform de Wet op de Archeologische Monumentenzorg (WAMZ, 2007) per direct gemeld te worden bij het reeds genoemde bevoegd gezag.

Project : Inventariserend veldonderzoek, deel karterend, Dorpstraat 86 te Maasbree
Kenmerk : ERON/UIT/SAW/Synthegra Archeologie Rapport P0502725

Gebruikte literatuur

Berendsen, H.J.A., 2004: *De vorming van het land*. Van Gorcum, Assen.

Flokstra, M., 2005: *Kastelen in het land van Kessel*, Venray.

Grote Historische Atlas van Noord-Brabant, ca. 1905, schaal 1:25.000, Uitgeverij Nieuwland.

Grote Historische Atlas van Nederland; 4. Zuid-Nederland 1838–1857, schaal 1:50.000, Wolters Noordhoff Atlasproducties.

Hupperetz, W., B.Olde Meierink en R. Rommes (red.), 2005: *Kastelen in Limburg. Burchten en landhuizen (1000-1800)*, Utrecht.

Mulder de, E.F.J., M.C. Geluk, I.L. Ritsema, W.E. Westerhoff en T.E. Wong, 2003: *De ondergrond van Nederland*. Wolters-Nordhoff, Groningen/Houten.

Renes, J., 1999: *Landschappen van Maas en Peel. Een historisch-geografisch onderzoek in het streekplangebied Noord- en Midden-Limburg*, Leeuwarden (Maaslandse Monografieën 9).

Spek, T., 2004: *Het Drentse esdorpenlandschap; een historisch geografische studie*, Uitgeverij Matrijs, Utrecht.

Tol, A.J., J.W.H.P. Verhagen en M. Verbruggen, 2006: *Leidraad inventariserend veldonderzoek. Deel: Karterend booronderzoek*, s.l.

Ubachs, P.J.H., 2000: *Handboek voor de geschiedenis van Limburg*, Hilversum (Maaslandse Monografieën 63).

Gebruikte internetsites

www.archis2.archis.nl

www.dinoloket.nl

www.limburg.nl

Bijlagen

1 - Detailkaart van het plangebied met boorpunten

Boorpuntenkaart

Dorpstraat 86 te Maasbree

schaal: 1:1000

Legenda

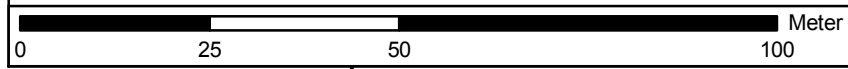
● Boorpunten

P0502725_BO-IVG-K_06022008_SD_1.0

374700

374600

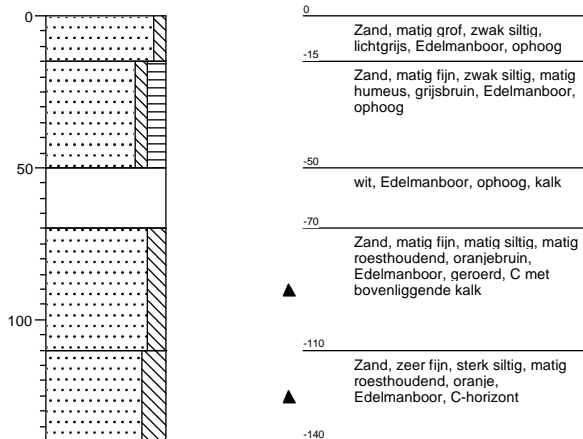
201500

201600

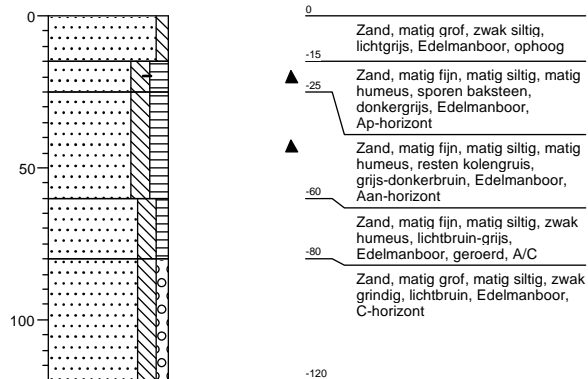
201700

2 - Boorstaten

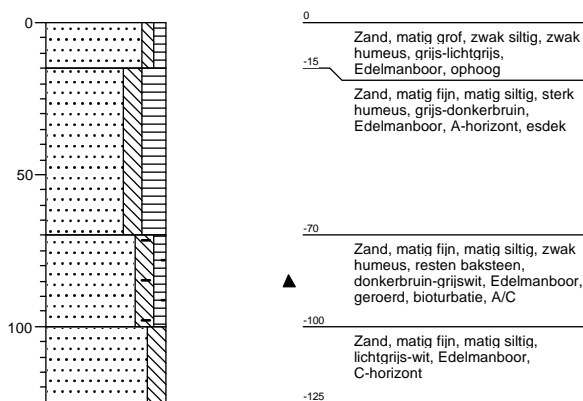
Boring: 1

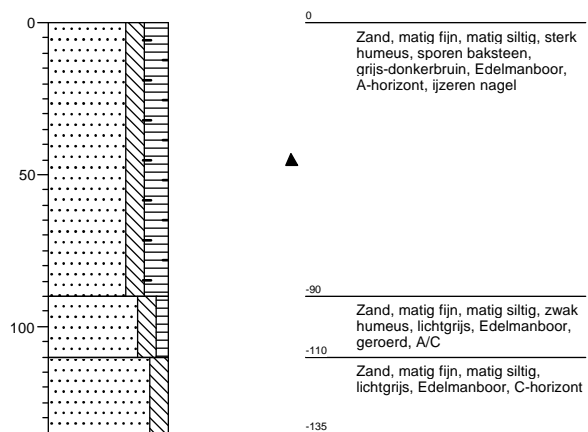
Boring: 2

Boring: 3

Boring: 4

Legenda (conform NEN 5104)

grind

	Grind, siltig
	Grind, zwak zandig
	Grind, matig zandig
	Grind, sterk zandig
	Grind, uiterst zandig

zand

	Zand, kleïg
	Zand, zwak siltig
	Zand, matig siltig
	Zand, sterk siltig
	Zand, uiterst siltig

veen

	Veen, mineraalarm
	Veen, zwak kleïg
	Veen, sterk kleïg
	Veen, zwak zandig
	Veen, sterk zandig

klei

	Klei, zwak siltig
	Klei, matig siltig
	Klei, sterk siltig
	Klei, uiterst siltig
	Klei, zwak zandig
	Klei, matig zandig
	Klei, sterk zandig

leem

	Leem, zwak zandig
	Leem, sterk zandig

overige toevoegingen

	zwak humeus
	matig humeus
	sterk humeus
	zwak grindig
	matig grindig
	sterk grindig

geur

	geen geur
	zwakke geur
	matige geur
	sterke geur
	uiterste geur

olie

	geen olie-water reactie
	zwakke olie-water reactie
	matige olie-water reactie
	sterke olie-water reactie
	uiterste olie-water reactie

p.i.d.-waarde

	>0
	>1
	>10
	>100
	>1000
	>10000

monsters

	geroerd monster
	ongeroerd monster

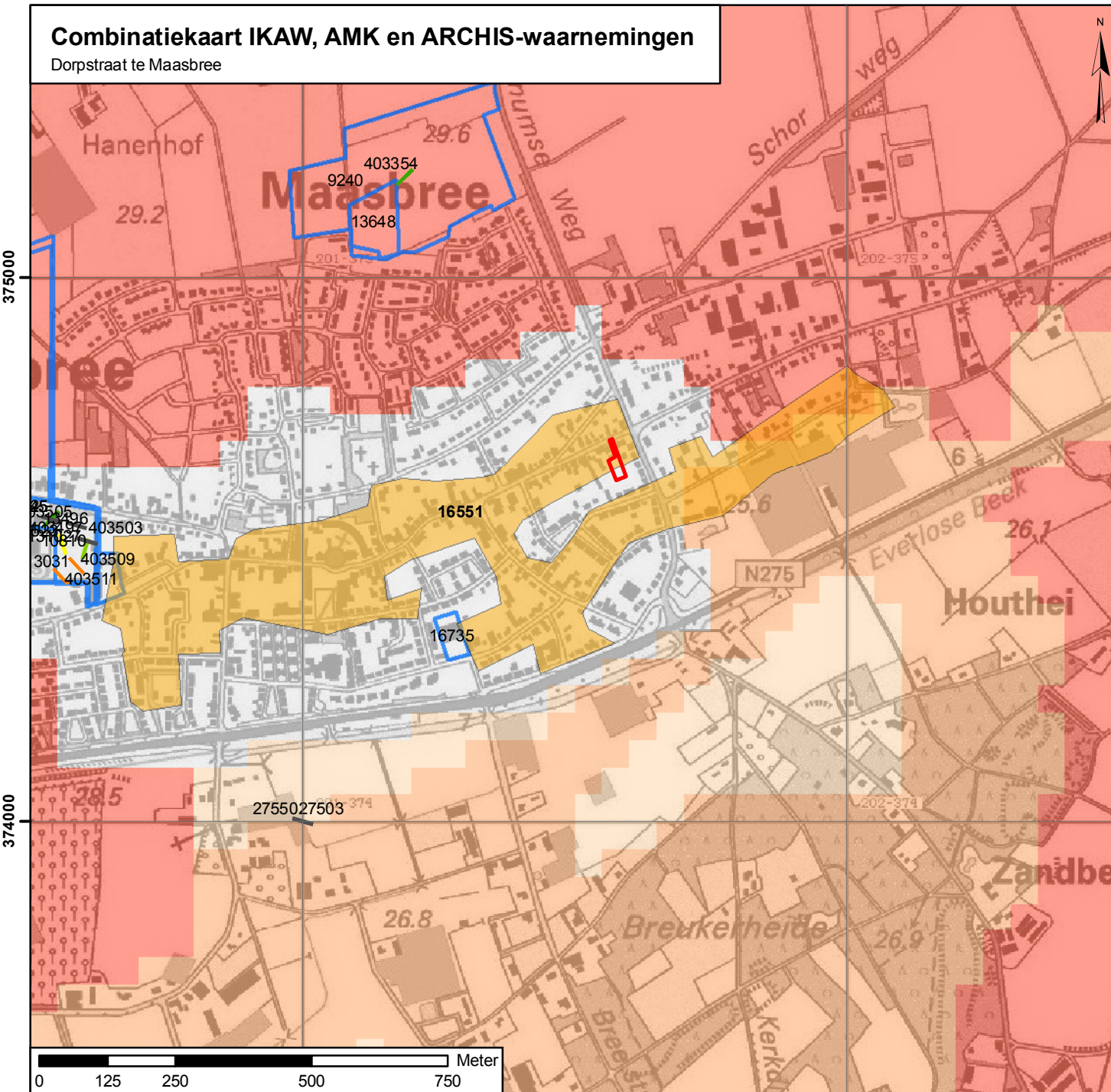
overig

	bijzonder bestanddeel
	Gemiddeld hoogste grondwaterstand
	grondwaterstand
	Gemiddeld laagste grondwaterstand
	slib
	water

**3 - Combinatiekaart IKAW, AMK en ARCHIS-
waarnemingen**

Combinatiekaart IKAW, AMK en ARCHIS-waarnemingen

Dorpstraat te Maasbree

Legenda

ARCHIS-waarnemingen + waarnemingsnummer

- Mesolithicum
- Neolithicum
- IJzertijd
- Romeinse tijd
- Middeleeuwen

onderzoeksmelding + meldnummer

archeologisch monument + waarnemingsnummer

- terrein van archeologische betekenis
- terrein van archeologische waarde
- terrein van hoge archeologische waarde
- terrein van zeer hoge archeologische waarde
- terrein van zeer hoge archeologische waarde, beschermd

archeologische verwachting trefkans

- hoog (water)
- middelhoog (water)
- laag (water)
- water
- hoog
- middelhoog
- laag
- zeer laag
- niet gekarteerd
- onbekend
- begrenzing plangebied

P0502725_IKAW_Combi_16112007_SD_1.0

Synthegra BV

4 - Geologische/archeologische perioden en lijst met gebruikte afkortingen

